

Launakannanir - Tölfræðilegar stærðir og flokkun efnis

Vogir: Þegar meta á meðaltal, miðtölu, fjórðungsmörk og dreifingu þarf að taka tillit til mismunandi vægis einstaklinga þar sem um úrtaksrannsókn er að ræða. Við útreikning á launum á almennum vinnumarkaði eru notaðar tvær vogir.

Í fyrsta lagi er notuð vog sem tekur tillit til samsetningar á vinnumarkaði og tekur mið af vægi úrtaks af heildarlaunasummu atvinnugreinar samkvæmt staðgreiðsluskrá ríkisskattstjóra. Ef laun væru reiknuð án hennar fengju stór fyrirtæki of mikið vægi þannig að einungis væri hægt að draga ályktanir um laun einstaklinga sem vinna hjá stórum fyrirtækjum. Með því að nota umrædda vog er litlum fyrirtækjum gefið meira vægi og þannig tryggt að meðaltalið verði nær raunverulegu meðaltali hjá fyrirtækjum og stofnunum með 10 eða fleiri starfsmenn. Í öðru lagi er notuð vog sem tekur tillit til fjölda mánaða sem einstaklingur vinnur á árinu. Með henni er meðaltal launa einstaklingsins fyrir árið vegið með fjölda mánaða sem hann vinnur. Ef þetta væri ekki gert fengju starfsmenn sem vinna fáa mánuði á ári óeðlilega mikið vægi í ársmeðaltalið miðað við þá sem vinna allt árið.

Meðaltal: Meðaltal er vegið meðaltal. Það lýsir launastigi í tilteknu starfi, atvinnugrein eða aldursbili. Það er mjög næmt fyrir einstökum jaðargildum.

Miðgildi: Miðgildi lýsir launastigi og er fundið þannig að gildum er raðað í stærðarröð eftir launum og vegið miðjugildi síðan fundið. Helmingur hópsins er með hærri laun en miðtala og hinn helmingurinn er með lægri laun en miðtalan.

Fjórðungsmörk: Miðgildi skiptir röð gilda sem raðað er í stærðarröð eftir launum í tvennt en fjórðungsmörk skipta röð gilda sem raðað er í stærðarröð í fernt. Fjórðungur hópsins er með lægri laun en vegin neðri fjórðungsmörk og fjórðungur er með hærri laun en vegin efri fjórðungsmörk.

Hlutfall undir meðaltali: Hlutfall þeirra sem eru með laun undir meðaltali í prósentum.

Fjórðungastuðull: Fjórðungastuðull er hlutfallið á milli veginnar launasummu þeirra sem tilheyra efsta fjórðungi launastigans og þeirra sem tilheyra neðsta fjórðungi launastigans. Ef að stuðullinn er 3 eru launamenn í efsta fjórðungi með þrisvar sinnum hærri laun en launamenn í neðsta fjórðungi.

Launadreifing: Launadreifing er metin með meðaltali, miðgildi, fjórðungsmörkum, hlutfalli undir meðaltali og fjórðungastuðli. Því breiðara sem bilið er á milli neðri og efri fjórðungsmarkna því meiri dreifing er á launum í ákveðnu starfi eða atvinnugrein. Hins vegar eru launin einsleitari eftir því sem bilið milli neðri og efri fjórðungsmarkna er þrengra. Ef meðaltal er herra en miðgildið má leiða líkum að því að nokkrir einstaklingar séu með töluvert hærri laun en meginþorri í tilteknu starfi eða atvinnugrein. Þessir einstaklingar hafa áhrif á meðaltalið til hækkunar. Meðaltal er mjög næmt fyrir jaðargildum svo ef miðgildið og meðaltalið er svipað þá má leiða líkur að því að ekki sé mikið um jaðargildi. Hlutfall undir meðaltali gefur einnig vísbendingar um dreifingu launa. Ef miðgildi og meðaltal væri það sama væru 50% með laun undir meðaltali. Þeim mun herra hlutfall launamanna sem eru undir meðaltali þeim mun fleiri jaðargildi eru til hækkunar meðaltals.

Flokkun efnis

Atvinnugreinar: Atvinnugreinaflokkun er í samræmi við íslenska atvinnugreinaflokkun, ÍSAT 95, 2. útgáfu. ÍSAT 95 er flokkunarstaðall sem byggður er á atvinnugreinaflokkun Evrópusambandsins, NACE, rev. 1.

Starfaflokkun: Starfaflokkun er skv. Ístarf 95 flokkunarkerfinu. Ístarf 95 er flokkunarstaðall sem byggir á starfaflokkunarkerfi Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar, ISCO-88. Meginmarkmið flokkunarkerfisins er að störf séu flokkuð eftir innihaldi starfs í stað starfsheitis.

Störf: Störf eru skilgreind með að hámarki fjögurra stafa flokkun. Þá eru einnig reiknuð laun í nokkrum störfum sem ganga þvert á Ístarf 95 flokkunarkerfið, þ.e. verkafólk, afgreiðslufólk í dagvöruverslun og fiskvinnslufólk.

Stöðutala: Stöðutala er fimmti stafur Ístarf 95 flokkunarkerfisins og er íslensk viðbót. Hún greinir m.a. á milli flokksstjóra (1), iðnlærðra starfsmanna (2), iðnlærðra verkstjóra (3), almenns starfsfólks (0) og annarra launamanna sem tilheyra sama starfi.

Starfsstéttir: Starfsstéttir eru fyrsti stafur Ístarf 95. Á þessu eru tvær undantekningar.

Starfsstéttin verkafólk er skilgreind sem fyrsti stafur Ístarf 95 7, 8 eða 9 og stöðutala 0 eða 1. Starfsstéttin iðnaðarmenn er skilgreind sem fyrsti stafur Ístarf 95 7, 8 eða 9 og stöðutala 2 eða 3.

Fullvinnandi: Einstaklingur telst í fullu starfi ef samanlagður fjöldi greiddra stunda (þ.e. fyrir dagvinnu, vaktavinnu, og yfirvinnu) er a.m.k. 90% af mánaðarlegri dagvinnuskyldu. Launamaður getur því talist í fullu starfi ef samanlagðar greiddar stundir hans ná 90% dagvinnuskyldu. Dagvinnuskylda er mismunandi eftir kjarasamningum, t.d. er dagvinnuskylda verkafólks oftast 173,3 klst. á mánuði en skrifstofufólks 162,5 klst.